د ستراتيژيکو او سيمه‌ييزو څېړنو مرکز

تحلیل هفته

ګڼه: 475

(23 - 30 ثور 1404 هـ ش)

د افغانستان، پاکستان او چين ترمنځ درې اړخيزې ناستې ته يوه کتنه

دا نشريه د افغانستان او سيمې د مهمو سياسي، امنيتي، اقتصادي او ټولنيزو پېښو د تحليل اوونيزه خپرونه ده چې د ستراتيژيکو او سيمه‌ييزو څېړنو مرکز له لوري په پښتو، دري، انګليسي او عربي ژبو چمتو کېږي او خپرېږي.

په دې ګڼه کې لولئ:

- د افغانستان، پاکستان او چین ترمنځ درې اړخیزې ناستې ته یوه کتنه 3
- د افغانستان، پاکستان او چین د درې اړخیزو ناستو مخینه 3
- موخې او کړنلارې 4
- لاسته راوړنې 6
- پایله 8
- وړاندیزونه 8
- سرچینې 9

Center for Strategic and Regional Studies (CSRS)

د افغانستان، پاکستان او چین ترمنځ درې اړخیزې ناستې ته یوه کتنه

سریزه

د روان ۱۴۰۴هـ.ش کال د ثور پر ۲۰مه کابل د چین او پاکستان د استازو د شتون شاهد و. د راپورونو له مخې، د افغانستان د اسلامي امارت د بهرنیو چارو د وزیر مولوي امیر خان متقي په کوربتوب د افغانستان لپاره د چین د ځانګړي استازي یو شیاوینګ او د افغانستان د چارو لپاره د پاکستان د ځانګړې استازي محمد صادق خان ترمنځ درې اړخیزه ناسته ترسره شوه. په دې غونډه کې موافقه وشوه چې د افغانستان، پاکستان او چین ترمنځ شپږمه درې اړخیزه غونډه، چې د دریو هېوادونو د بهرنیو چارو وزیرانو په کچه ترسره کېږي، ډېر ژر به په کابل کې جوړه شي. همدارنګه د چین استازي د اسلامي امارت د بهرنیو چارو وزیر ته هم په رسمي ډول بلنه ورکړه چې ژر چین ته سفر وکړي. سربېره پردې، د اسلامي امارت د چارواکو، سراج الدین حقاني او د سوداګرۍ وزارت هییت په ګډون د چین او پاکستان د استازو ترمنځ نوري غونډې هم وشوې. دې غونډو ته په پام سره، موږ کولی شو پوښتنه وکړو چې د افغانستان، پاکستان او چین ترمنځ درې اړخیزې غونډې له کومه ځایه پیل شوې، د هغې د اعلان شویو او عملي اهدافو محورونه څه دي او کومې لاسته راوړنې ورسره تړلې دي؟ د دې بحث په دوام کې، هڅه شوې چې دې پلیټ فارم ته په کتو پورته ذکر شویو پوښتنو ته ځوابونه ورکړل شي.

د افغانستان، پاکستان او چین د درې اړخیزو ناستو مخینه

دغه درې اړخیزه غونډه چې په دې وروستیو کې په کابل کې ترسره شوه، د هغو غونډو د لړۍ یوه فرعي غونډه وه چې د چین حکومت لخوا پیل شوې او لومړۍ غونډه یې په ۲۰۱۷ کال کې د چین په پلازمېنه بیجینګ کې د افغانستان، پاکستان او چین د بهرنیو چارو وزیرانو په کچه ترسره شوې وه.[1] دوهم پړاو یې په ۲۰۱۸ کال په کابل کې ترسره شو،[2] او دریم پړاو یې د پاکستان په پلازمېنه اسلام آباد کې ترسره شو.[3] د کرونا ویروس د خپرېدو له امله، د چین په کوربتوب د درې اړخیزو خبرو اترو څلورم پړاو په انلاین بڼه ترسره شو. د دې لړۍ پنځمه غونډه په ۲۰۲۳ کال کې په اسلام آباد کې وشوه.[4] لکه څنګه چې مخکې وویل شول، څو ورځې وړاندې د پاکستان او چین د استازو او د اسلامي امارت د بهرنیو چارو وزیر ترمنځ په یوه غونډه کې موافقه وشوه چې د پورته ذکر شویو درې اړخیزو خبرو اترو شپږم پړاو به ډېر ژر د بهرنۍ چارو د وزارت په کوربتوب په کابل کې ترسره شي.[5] د یادونې وړ ده چې د دې خبرو اترو څلور پړاوونه په داسې وخت کې ترسره شوي چې په افغانستان کې جمهوري نظام نافذ و او پنځم پړاو یې په افغانستان کې د اسلامي امارت له رامنځته کېدو وروسته د پاکستان په پلازمېنه اسلام آباد کې ترسره شو. د خبرو اترو د دې لړۍ شپږم پړاو، چې ټاکل شوې په کابل کې ترسره شي، د اسلامي امارت له بیا واکمنۍ وروسته د افغان حکومت لخوا د کوربه توب لومړۍ پړاو دی.

موخې او کړنلارې

پر افغانستان د امریکامتحده ایالاتو له یرغل او په هېواد کې د لویدیځ په ملاتړ او اداره کېدونکې حکومت له رامنځته کېدو وروسته، چین، که څه هم په پیل کې یې افغانستان کې له رامنځته شویو فرصتونو څخه خوښ او راضي و، خو دا چې په ژوره توګه د افغانستان په چارو کې ښکیل شي پاتې راغی. د دې دلیل د چین په اړه د متحده ایالاتو په لویه کچه د سیالۍ لید دی. ځکه چې چین د اقتصادي ودې او د ټیکنالوژیکي ځواک د زیاتوالي په برخه کې د مخکښ هېواد په توګه د متحده ایالاتو لپاره یو خطرناک سیال تعریف شوی. له همدې امله، چینایانو ته چې په ګاونډ کې موقعیت لري په افغانستان کې د رول لوبولو لپاره لږ فرصت ورکړل شو. که څه هم چینایانو د لوګر د عینک د مسو کان د استخراج لپاره له افغان حکومت سره یو لوی قرارداد لاسلیک کړ، خو دا پروژه د متحده ایالاتو لخوا د غیر مستقیم خنډونو له امله هیڅکله پلې نه شوه.

له ۲۰۱۴ کال وروسته، په افغانستان کې د متحده ایالاتو پوځي رول کم شو، خو په ورته وخت کې، د پاکستان سره د افغانستان د اختلافاتو شتون او په افغانستان کې د جګړې شدت چین د افغان سېمې څخه ډېره ویره پیدا کړه. داسې وضعیت د چین لپاره د زیاتې اندیښنې لامل شو ځکه چې په افغانستان کې د جګړې چټک زیاتوالی او د افغانستان او پاکستان د حکومتونو ترمنځ د اختلافاتو شدت چین ته تر ټولو ډېر زیان رسوي، چېرې د افغانستان او پاکستان په ګاونډ کې د بل هر هېواد په پرتله په افغانستان کې د جګړې له شتون څخه ډېر اغیزمن شوی. همدارنګه د چین لوې اقتصادي پروژې، په ځانګړې توګه د ټرانزیټ، سوداګرۍ او د کانې سرچینو استخراج په برخو کې له جدي ننګونو سره مخ وې. له هغه روانو مسلو څخه یو تحلیل دا و چې په افغانستان کې د جګړې او په سیمه ییزه کچه د ناامنۍ د ودې اصلي لامل د افغانستان او پاکستان ترمنځ اختلافات دي. د دې انګیرنې په پام کې نیولو سره، چینایانو چې د افغانستان او پاکستان ترمنځ د شخړې لپاره د بنسټیز حل په لټه کې دی، د افغانستان، پاکستان او چین د بهرنیو چارو وزیرانو ترمنځ د خبرو اترو په بنه یې په درې اړخیزه کچه یو نوښت پیل کړ.

له همدې امله، د افغانستان، پاکستان او چین ترمنځ د درې اړخیزو غونډو تر ټولو مهم اعلان شوی هدف دا و چې چین به د افغانستان او پاکستان ترمنځ د منځګړیتوب له لارې د دواړو هېوادونو ترمنځ د نږدې خبرو اترو لپاره لاره هواره کړي ترڅو خپل اختلافات حل کړي. په همدې اساس، بیان شوي اهداف په پیل کې د پاکستان او افغانستان ترمنځ د اختلافاتو په ځانګړې توګه د سرحدي شخړو، سیاسي توپیرونو او په افغانستان کې د جګړه ییزو ډلو په اړه د دواړو هېوادونو د مختلفو نظرونو په برخو کې د حل لپاره د بنسټیزو لارو چارو لټول وو. د درې اړخیزې غونډې لپاره د اعلان شویو اهدافو بل ګام د افغانستان، پاکستان او چین د دریو هېوادونو ترمنځ د اقتصادي اړیکو پراختیا وه، په ځانګړې توګه د سوداګرۍ په برخه کې د اسانتیاوو رامنځته

کول، د ټرانزيټي ټرونونو لاسليک کولو او د چين د ټرانزيټ او ترانسپورت زيربنايي پروژو په ځانګړې توګه د کمربند او سړک پروژې په چوکاټ کې د افغانستان مدغم کول و. په عمومي توګه، د درې اړخيزو غونډو د پروسې په رامنځته کولو سره، چينايانو لومړی هڅه وکړه چې د منځګړيتوب د اصل پر بنسټ د افغانستان او پاکستان دريځونه سره يو يا هم نږدې کړي، بيا د دواړو هېوادونو ترمنځ په اختلافي مسلو کې موافقې لاسليک کړي او په دريم پړاو کې، د دريو هېوادونو د ګډ امنيت او اقتصادي ادغام دوامن کولو لپاره د اجرايوي ميکانيزمونو په لټه کې شي او همدارنګه د سيمه ييزو مسلو په اړه د دريو هېوادونو ترمنځ همغږي رامنځته کړي. افغانستان او پاکستان دوه هېوادونه، چې له کلونو راهيسې له اختلافاتو او کړکيچونو سره مخ دي او د دواړو هېوادونو ترمنځ کړکېچنه فضا د سياسي همغږۍ او د هغو وړتياوو او ظرفيتونو د متقابل اقتصادي کارونې اساس له منځه وړی چې هر يو يې يو بل لپاره لري، د چين په څير د يو ځواکمن هېواد منځګړيتوب، د دوې ترمنځ د اختلافاتو د حل يا لږ تر لږه کمولو لپاره د مثبت ګام په توګه ارزولی شو او د دې ښه ليدلوري سره، دوې د چين د خبرو اترو نوښت هرکلی کړی دی. په دې توګه، درې واړو هېوادونو په ډېر ليوالتيا سره د دې خبرو اترو پنځه پړاوونه ترسره کړي دي او شپږم پړاو به يې ډېر ژر ترسره شي.

که څه هم د دغو دريو هېوادونو ترمنځ د درې اړخيزو غونډو د لړۍ اعلان شوي اهداف په عمومي ډول د اختلافاتو حل کول، د سيمه ييز امنيت د دوامن کولو لپاره لارې چارې لټول، د ناامنۍ د لاملونو مخنيوی، د درې اړخيز اقتصادي ادغام اسانتيا او د دريو ګاونډيو هېوادونو ترمنځ د سياسي همغږۍ د رامنځته کولو لپاره لارې چارې لټول وو، ليکن په افغانستان کې د بدليدونکي وضعيت او د پخواني حکومت د سقوط او د اسلامي امارت د راتګ سره او د لويو اعلان شويو اهدافو د ساتلو او هم د دې اهدافو د ترلاسه کولو لپاره په ميکانيزمونو او طريقو کې توپيرونه او بدلونونه راڅرګند شول، ځکه کوم ماهوي بدلونونه چې په افغانستان کې راغلل له ځان سره يې د نظريو بدلون هم راوست په ځانګړي ډول د نا امن کوونکو ډلو او درې اړخيز اقتصادي ادغام په اړه. په تېرو وختونو کې چينايانو په دې برخه کې تر ټولو زياتې هڅې کړې دي ترڅو د افغانستان او پاکستان دواړه حکومتونه سره نږدې کړي او د ناامنۍ د راينځته کوونکو ډلو په وړاندې د دواړو هېوادونو دريځونو ته سمون ورکړي او د چين په منځګړيتوب او د پاکستان په همکارۍ د طالبانو او افغان حکومت ترمنځ د خبرو اترو له لارې په افغانستان کې د سولې د تامين لپاره د خبرو اترو لپاره فضا رامنځته کړي، خو د اسلامي امارت له بيا راتګ وروسته، د سولې بحث تقريبا له اجنډا څخه لرې شو. د امنيت په برخه کې، دا مسله چې څنګه په افغانستان کې د کوچنيو ډلو پر وړاندې په ګډه مبارزه وشي او تر ټولو مهمه دا چې په پاکستان کې د ټي ټي پي او په افغانستان کې د داعش په څېر ډلو شتون، جدي مسلې ګرځيدلې چې درې واړه خواوې بايد ورسره د چلند په اړه ګډې موافقې ته ورسيږي. همدارنګه په اقتصادي اړخ کې، د اسلامي امارت له بيا واکمنۍ وروسته چينايانو د CPEC اقتصادي دهليز کې د کمربند او سړک پروژې سره د افغانستان د نښلولو له لارې د افغانستان اقتصادي ادغام ته پاملرنه وکړه.

په طبیعي ډول، د دریو هېوادونو ترمنځ د درې اړخیزو خبرو اترو په لید کې تعریف شوي او اعلان شوي امنیتي، اقتصادي او سیاسي اهدافو وراخوا، په دې خبرو اترو کې د دریو هېوادونو په ځانګړې توګه چین لخوا نا اعلان شوي یا پلي شوي طریقې او اهداف تعقیب کیږي. په پیل کې، چینایانو هڅه کوله چې داسې یو نوښت رامنځته کړي چې په عمومی توګه په افغانستان کې د متحده ایالاتو په شتون سربېره نفوذ ترلاسه کړي. دا پدې مانا ده چې چینایان د افغانستان او پاکستان دواړو ګاونډ کې دی، خو د افغانستان پورې اړوند مسلو په حاشیه کې وو، نو د حاشیې څخه مرکزي نقطې ته د ننوتلو لپاره یې د درې اړخیزې غونډې نوښت چې په دې برخه کې یوه ګټوره وسیله کیدی شي په لاره واچوله. د امنیت له پلوه، د چینایانو اصلي اندېښنه د ترهګرو ډلو د شتون سربېره، د دوي په ګاونډ کې د متحده ایالاتو شتون و. له همدې امله، د مسلو د نږدې پوهاوي ترلاسه کولو لپاره، دوی درې اړخیز نوښت پیل کړ. له افغانستان څخه د امریکامتحده ایالاتو له وتلو وروسته، چین ته ډېر فرصت په لاس ورغی ترڅو افغانستان ته ځان نور هم نږدې کړي، یوه له غوره لارو څخه دا وه چې د همدې خبرو اترو له لارې له پاکستان سره جوړجاړی وشي. په اوس وخت کې چې امریکا ظاهراً د افغانستان له مسایلو څخه په مستقیم ډول لرې شوې ده، هند هڅه کوي چې د ایران په چابهار بندر کې د پانګونې له لارې یا په خپلواکه توګه له افغانستان سره د اقتصادي اړیکو د پراخولو له لارې ځان اسلامي امارت ته نږدې کړي. بل طرف ته چین او پاکستان په ګډه هڅه کوي چې په افغانستان کې د هند د نفوذ د پراخېدو مخه ونیسي او په افغانستان کې د هند شتون، یوازې ډیپلوماتیکو اړیکو پورې محدود کړي.[6]

یو بل بحث چې په دې شرایطو کې راپورته کیدی شي هغه د هند تر کنټرول لاندې کشمیر په پهلګام سیمه کې د سیلانیانو پر وړاندې د ترهګریز برید له امله د هند او پاکستان ترمنځ د جګړې پیل او په دې درې اړخیزه ناسته کې د پاکستان او چین د استازو شتون دی. دا ناشونې ده چې د پاکستاني او چینایي استازو د شتون اصلي دلیل د پورته ذکر شوي موضوع په اړه بحث کول او په دې برخه کې د افغانستان څخه د پاکستان ملاتړ ترلاسه کول وي. بلکې په کابل کې د پاکستاني او چینایي استازو د شتون اصلي دلیل د لویو قضایاوو لپاره پلان جوړول وو چې په ۲۰۱۷ کال کې پیل شوي دي. په هرصورت، پورته ذکر شوي موضوع هم د پروګرام یوه برخه وه او د دواړو هېوادونو استازو شاید د اسلامي امارت چارواکو ته د دې مسلې په اړه سپارښتنې درلودلې وي.

لاسته راوړنې

د افغانستان، پاکستان او چین ترمنځ د درې اړخیزو خبرو اترو لاسته راوړنې له دوو لیدلورو څخه څېړل کیدای شي: له یو اړخ څخه د غونډو دا لړۍ په عمل کې د خپلو اعلان شویو اهدافو په پلي کولو کې پاتې راغلې ده او له بل اړخ څخه دا درې اړخیزه خبرې اترې د یوې وسیلې په توګه ګڼل کیدای شي چې کولی شي په راتلونکي کې په اقتصادي، امنیتي او سیاسي برخو کې د پام وړ رول ولري. له لومړي نظره، لکه

Center for Strategic and Regional Studies (CSRS)

څنګه چې یادونه وشوه، د غونډو دې لړۍ د پام وړ هدف نه دی ترلاسه کړی. په سیاسي ډګر کې، سره له دې چې د غونډې پنځه پړاوونه ترسره شوي، چې دریې یې د پخواني افغان حکومت پر مهال او دوه یې د اسلامي امارت پر مهال وې، خو د افغانستان او پاکستان ترمنځ د باور فضا رامنځته کولو کې پاتې راغلي. په امنیتي برخه کې، د غونډو دا لړۍ د افغانستان او پاکستان ترمنځ د ناامنۍ د رامنځته کوونکو ډلو او د هغوی سره د ګډې مبارزې په اړه د ګډ تعریف په رامنځته کولو کې پاتې راغلي. په ورته ډول، په اقتصادي برخه کې، پورته ذکر شویو غونډو د افغانستان او پاکستان ترمنځ د اقتصادي ستونزو په حل کې مرسته ونه کړه، په ځانګړې توګه د پاکستان له لارې د افغانستان د سوداګرۍ د ټرانزیت په برخه کې. په حقیقت کې، په تېرو غونډو کې شوي تړونونه په راتلونکې غونډه کې له سره خبرې اترې وشوې پرته له دې چې په عمل کې یې لږ اغیز درلود. په بل عبارت، غونډې یوازې د بحث لپاره وې او د غونډې تر ټولو مهمه موافقه دا وه چې د بحث لپاره راتلونکې بله غونډه جوړه شي.

هغه څه چې د پورته ذکر شویو غونډو مثبت فعالیت ګڼل کېدای شي دا دي چې د افغانستان او پاکستان ترمنځ په سیاسي، امنیتي او اقتصادي برخو کې د ژورو ستونزو سربېره، په تېرو او اوسنیو وختونو کې، غونډې پرته له دې چې خپله ناکامي شي دوام لري. په بل عبارت، د غونډو د دې لړۍ دوام، یو هیله بخښونکی فکتور دی او دا په ګوته کوي چې اړخونه په دې باور دي چې ستونزې او خنډونه د خبرو اترو له لارې حل کېدای شي. د دې تر څنګ، نور شیان هم شته چې د دې لړۍ د خبرو اترو د امکاناتو په اړه خوشبینانه نظر پیاوړی کوي. لومړی، د دې بحثونو په لړۍ کې ترټولو لویه ستونزه جوړونکی، متحده ایالات و. لکه څنګه چې یې پخوا کاوه، خو اوس د چین لپاره د افغانستان او پاکستان په مسایلو کې دومره ګډوډونکی رول نه لوبوي. دوهم، چین د یو له لویو نړیوالو قدرتونو په توګه، د افغانستان او پاکستان ترمنځ د شخړو په حل کې د منځګړي او حتی له دې وراخوا د دریم اړخ رول لوبوي. له همدې امله، د خپلو لوړو وړتیاوو او په پاکستان باندې د لوی نفوذ په پام کې نیولو سره، دا هېواد کولی شي پاکستاني چارواکي قانع کړي چې له افغانستان سره د پخلاینې چلند ته ننوځي. له بلې خوا، چین د اسلامي امارت سره د ښو او پراخو اړیکو په درلودلو سره، دا وړتیا هم لري چې د اسلامي امارت چارواکي وهڅوي چې له پاکستان سره د تاوتریخوالي کمولو لپاره اغیزمن اقدامات وکړي. په ټولیز ډول د دې بحثونو د دریو اړخونو څخه د یو په توګه د چین شتون، په راتلونکي کې د هغې د لوړې کچې بریالیتوب څرګندوي. دریم، افغانستان او پاکستان دواړه باید د اقتصادي پرمختګ لپاره په زیربنایي برخو کې لویې پانګونې په ځانګړې توګه له چین څخه راجلب کړي. دا اړتیا دواړه هېوادونه اړ باسي چې د چین غوښتنو ته پام وکړي. په ځانګړې توګه، چینایان د افغانستان د اقتصادي ادغام لپاره ډېر لیواله دي چې د سی پیک(CPEC) لویې پروژې سره د افغانستان نښلولو له لارې د کمربند او لارې نوښت سره یوځای شي. یقیناً، د داسې یوې لویې موخې لپاره د افغانستان او پاکستان ترمنځ ښو او له ستونزو څخه پاکو اړیکو ته اړتیا ده او د دې ګټورو وسایلو څخه یو یې دا درې اړخیزه خبرې اترې کېدای شي.

Center for Strategic and Regional Studies (CSRS)

پایله

د افغانستان، پاکستان او چين ترمنځ درې اړخيزې غونډې په داسې وخت کې ترسره شوې چې افغانستان او پاکستان د خپلو اختلافاتو په اوج کې وو او له بلې خوا، په هېواد کې جګړه مخ په زياتېدو وه. دا غونډې، چې تر ټولو مهمې موخې يې د سرحدي شخړو د حل له لارې د افغانستان او پاکستان ترمنځ د تاوتريخوالي او شخړو کمول وو، په ګډه د ناامنۍ د رامنځته کوونکو ډلو سره مبارزه او د اقتصادي تړونونو لاسليک کول وو، په ټوليزه توګه يې پنځه پړاوونه وهلي دي. که څه هم دغو غونډو د مطلوبو اهدافو په ترلاسه کولو کې کومه محسوسه اغيزه نه درلوده، خو دا غونډې چې د چين ځواکمن هېواد لخوا پيل شوې، د هغه پاملرنې او لويو وړتياوو سره چې دا هېواد يې لري او همدارنګه په پاکستان باندې د ژور او پراخ نفوذ او د اسلامي امارت سره د صميمانه او دوستانه اړيکو سره، د افغانستان او پاکستان ترمنځ د اختلافاتو د حل او د افغانستان، پاکستان او چين د دريو هېوادونو ترمنځ د درې اړخيزې همکارۍ د ودې لپاره، په ځانګړې توګه په اقتصادي برخه کې، د يوې ګټورې وسيلې په توګه ګڼل کيداى شي. البته، د هغو مطلوبو اهدافو د ترلاسه کولو لپاره چې په درې اړخيزو غونډو کې په پام کې نيول کيږي، د چين د هڅو سربيره، افغانستان او پاکستان بايد اغيزمن او د باور جوړونې اقدامات هم وکړي. افغانستان او پاکستان، دوه هغه هېوادونه چې اقتصادي پرمختګ ته اړتيا لري، چې ډېره برخه يې د دوی ترمنځ ښو اړيکو پورې اړه لري، بايد د خپلو اختلافاتو د حل لپاره اغيزمن او عملي ګامونه پورته کړي. دا د يادونې وړ ده چې که څه هم د افغانستان او پاکستان ترمنځ د چين د منځګړيتوب په اړه خوشبينې شتون لري، خو دا بايد له پامه ونه غورځول شي چې چين د داسې اقداماتو له لارې د افغانستان له ډګر څخه د خپلو سيالانو د له منځه وړلو هڅه کوي. له همدې امله، افغانستان ته اړينه ده چې په دې برخه کې يو تدبير ولري، ترڅو د چينايي تاسيساتو څخه د کار اخيستلو په ساتلو سره، د هغه هېواد د دوکې په جال کې ونه لويږي او يو ځل بيا د چين او د هغه د سيمه ييزو سيالانو لکه هند او د هغه د نړيوالو سيالانو لکه متحده ايالاتو ترمنځ د منفي سيالۍ ډګر شي.

وړانديزونه

د پورته موضوعاتو په پام کې نيولو سره، پدې اړه څو وړانديزونه کيداى شي:

١. څرنګه چې افغانستان او پاکستان له کلونو راهيسې له يو او بل سره خرابې اړيکې لري، درې اړخيزې خبرې اترې، چې اصلي پيل کونکی يې چين دی، د دواړو هېوادونو لپاره يو ښه فرصت دی چې د دوی ترمنځ د ستونزو د حل لپاره له هغې څخه ډېره ګټه پورته کړي؛

٢. د چين سره په ملګرتيا کې د افغانستان او پاکستان لپاره لوی اقتصادي فرصتونه شتون لري چې دواړه هېوادونه کولی شي د خپلو اړيکو په بيا رغولو سره ترې ګټه پورته کړي؛

Center for Strategic and Regional Studies (CSRS)

۳. که څه هم چين يو ښه منځګړی دی، خو اسلامي امارت بايد ډير محتاط وي ترڅو پاکستان د چين د منځګړيتوب رول څخه ناوړه ګټه پورته نه کړي او خپله اراده په افغانستان باندې تحميل نه کړي.

۴. سره له دې چې اسلامي امارت د افغانستان او پاکستان ترمنځ د اختلافاتو د حل لپاره د چين د منځګړيتوب هڅې ستايي، خو په دې برخه کې هم بايد محتاط وي، داسې نه چې په يو اړخيزه توګه د چين په جال کې راګير شي او په دې توګه د نورو قدرتونو منفي غبرګونونه راوپاروي.

۵. هند هم يو له هغو هېوادونو څخه دی چې افغانستان ورسره تر ډيره اقتصادي اړيکې لري او بايد پاملرنه وشي او ډاډ ترلاسه شي چې چين او پاکستان ته ډېر نږدې والی د افغانستان او هند اړيکو ته زيان ونه رسوي.

سرچينې

---

[1]. برگزاری نشست سه‌جانبه افغانستان، پاکستان و چین در شهر بیجنگ. تاریخ نشر ۵ جدی 1396. قابل دسترسی
https://tkg.af/2017/12/26/%D9%86%D8%B4%D8%B3%D8%AA-%D8%B3%D9%87%E2%80%8C%D8%AC%D8%A7%D9%86%D8%A8%D9%87-%D8%A7%D9%81%D8%BA%D8%A7%D9%86%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%86%D8%8C-%D9%BE%D8%A7%DA%A9%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%86-%D9%88-%DA%86%DB%8C/44718 /

[2]. Pakistan, China, Afghanistan hold second trilateral dialogue in Kabul. December 16, 2018. Available at: https://www.tehrantimes.com/news/430678/Pakistan-China-Afghanistan-hold-second-trilateral-dialogue

[3]. Third China, Afghanistan, Pakistan Trilateral Meeting to be Held in Islamabad. September 6, 2019. Available at: https://www.ariananews.af/third-china-afghanistan-pakistan-trilateral-meeting-to-be-held-in-islamabad/

[4]. Islamabad Hosts Fifth Round of China-Pakistan-Afghanistan Trilateral Dialogue. May 6, 2023. Available at: https://thefridaytimes.com/06-May-2023/islamabad-hosts-fifth-round-of-china-pakistan-afghanistan-trilateral-dialogue

[5]. Afghanistan, Pakistan and China agree to hold sixth round of FMs' talks in Kabul. May 10, 2025 available at: https://www.ariananews.af/afghanistan-pakistan-and-china-agree-to-hold-sixth-round-of-fms-talks-in-kabul/

[6]. Shahabullah Yousafzai. Pak, "China pushes regional shift with Afghanistan". May 11, 2025. https://tribune.com.pk/story/2545182/pak-china-push-regional-shift-with-afghanistan

Center for Strategic and Regional Studies (CSRS)

Center for Strategic and Regional Studies (CSRS)

د ستراتېژيکو او سيمه‌ييزو څېړنو مرکز نادولتي، غير انتفاعي او خپلواک ارګان دی، چې په ۱۳۸۸ لمريز کال کې په کابل کې جوړ شوی. دغه مرکز د خپلو بې‌پرې او کره څېړنو له لارې، په افغانستان او سيمه کې د پاليسيو د ارزونې او بډاينې لپاره فعاليت کوي.

اړيکه:

ايميل: info@csrsaf.org

وب سايت: www.csrsaf.org

شمېره: +93780618000

+93780618000